

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Николай Иванов Цанев,
СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: *1. Педагогически науки*

Професионално направление: *1.3. Педагогика на обучението по ...*

Докторска програма: *Методика на обучението по бит и технологии*

Тема на дисертационния труд: **„Формиране на система от компетенции по икономика и предприемачество в технологичното обучение в средното училище”**

Автор на дисертационния труд: Антония Веселинова Имандиева,
задочен докторант към катедра „Естетическо възпитание” на Педагогическия факултет към
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Научен ръководител: проф. д-р Марина Спасова Иванова - Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-6575 от 28.11.2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Формиране на система от компетенции по икономика и предприемачество в технологичното обучение в средното училище”** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ..., Докторска програма: Методика на обучението по бит и технологии, Автор на дисертационния труд е Антония Веселинова Имандиева – докторантка в задочна форма на обучение към катедра „Естетическо възпитание“ с научен ръководител проф. д-р Марина Спасова Иванова - Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”.

Представеният от Антония Веселинова Имандиева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

1. молба по образец до ректора за откриване на процедура;
2. автобиография по европейски формат;
3. протокол от предварителното обсъждане в катедрата;
4. автореферат;

5. декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
6. справка за спазване на минималните национални изисквания;
7. списък на публикациите;
8. дисертационен труд;
9. копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
10. документ за внесена такса, съгласно Тарифата.

Проучването на предоставените ми документи показва, че няма нарушения на процедурата. Докторантката е приложила девет броя публикации, от които една монография и осем статии и доклади в научни списания сборници от конференции. Изпълнени са и минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ – представен дисертационен труд - 50 т., монография – 100 т., статии и доклади с научно рецензиране и в редактирани колективни томове – 60 т., участие в национален научен или образователен проект – 15 т.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Антония Веселинова Имандиева е родена на 15.07.1983 г. в гр. Пловдив. През 2002 г. е завършила Френска езикова гимназия "Антоан дьо Сент Екзюпери", гр. Пловдив. Бакалавърската степен получава от Пловдивски университет "Паисий Хилендарски", специалност "Международни икономически отношения" през 2006 г. Същата година постъпва в магистърската програма по финансов мениджмънт в Пловдивския университет "Паисий Хилендарски". От 01.03.2015 е задочен докторант в катедра „Естетическо възпитание“ при Педагогическия факултет на ПУ "Паисий Хилендарски".

Антония Веселинова Имандиева има богат професионален опит, като работи последователно в NVB Bank Biochim / УниКредит Булбанк АД, България, гр. Пловдив, ПроКредит Банк България АД, гр. Пловдив като експерт Кредитна администрация, Европейска служба за интелектуална собственост (Марки и дизайни) EUIPO Avenida de Europa 4, гр. Аликанте, Испания, „Ай Би Ем Глобъл Деливъри център България“ ЕООД, гр. София, Бизнес Парк Младост 4, Страда 5А, България, „Макском“ гр. Пловдив, като Експерт в Международен търговски отдел, Дев Сълюшънс ” ЕООД, Пулсио ЕООД, гр. Пловдив в областта на книгоиздаването и книгопечатането за френския пазар, Акумалукс България АД в областта на външната търговия.

Владее на професионално ниво френски и английски език, също така използва испански и италиански в различна степен.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд е много актуален за методиката на обучението по технологии и предприемачество, тъй като допринася за нейното развитие и усъвършенстване.

Разработената проблематика в дисертационния труд има практико-приложен и научен характер и съществено методическо значение. Изследвани са реални методически проблеми, отнасящи се до формиране на компетенции по икономика и предприемачество в периода на училищното образование. Те биха били ценни и могат да бъдат ефективно използвани и пренасяни в други предметни области. Направена е апробация на получени резултати.

4. Познаване на проблема

Антония Имандиева има много добри познания и голям практически опит в областта на разработвания дидактически проблем. Извършеният анализ на цитираните литературни източници, свързани с дисертационната тема, представянето и интерпретирането на изследвания проблем, проведената апробация, множеството публикации и практическия ѝ опит показват задълбочено познаване на разглежданата тематика и осъзнаване на нейната актуалност и перспективност, което оценявам високо.

5. Методика на изследването

Докторантката предлага структурирана процедурно-методическа характеристика на изследването, която дава възможност да се разкрият специфичните страни от изследваната област. Прави впечатление обаче, че е предвиден неголям брой ученици за контролните и експерименталните групи - само 104 общо.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Рецензията на труда принципно отговаря на изискванията за дисертация, с която се присъжда образователната и научна степен „доктор”. Той е представен в общ обем от 219 страници, от които 197 страници – основен текст и 10 страници – библиография. Отбелязаният общ брой литературни източници е 143. Приложенията обхващат 10 страници.

Темата на дисертацията е актуална и значима, тъй като е посветена на въпроса за предприемаческата подготовка на учениците от прогимназиален етап в полето на технологичното обучение.

В увода се представят мотивите за избор на темата, свързани със съвременната технологична подготовка и в частност обучението по предприемачество в начален и прогимназиален етап, кратка процедурно-методическа характеристика на изследването. Целта, задачите и хипотезата конкретизират основните параметри на изследването, а посочените методи и организация на работата – процесуалната страна. Тук са маркирани и основанията за фокусиране на вниманието на докторантката върху обучението по предприемачество в съвременното развитие и специфика на технологичното обучение.

Първата глава, озаглавена “Преглед на практиките за формиране на компетенции по икономика и предприемачество в училищно обучение в България и по света“, съдържа обзор на теоретичните изследванията по въпроса. Специално внимание Антония Имандиева отделя на изясняване на съдържанието на базови понятия като: предприемачество, предприемачески дух, предприемачески умения, както и характеристика на обучението по предприемачество във френската и американската образователна система. Представеният подробен теоретичен преглед свидетелства за добри умения при анализа и интерпретирането на литературни източници, както и за отлична осведоменост по разглеждания проблем.

Втората глава, озаглавена „Областта „Икономика“ в програмираното учебно съдържание и технологичното обучение в начален и прогимназиален етап на СУ в България“, е посветена на следните проблеми: преглед на темите и образователните ядра, формиращи компетенции по икономика и предприемачество в учебното съдържание на предмета „Технологии и предприемачество“ в начален училищен етап и на темите, формиращи компетенции по икономика и предприемачество в учебното съдържание на предмета „Технологии и предприемачество“ в прогимназиален етап. Това е необходимо, за да се осъществи систематизиране и подробно представяне на специфичната терминология от областта на икономиката и предприемачеството, трудностите при овладяването им от учениците в начален и прогимназиален етап. На тази основа може да се предвидят нови по-ефективни подходи за обучението на учениците.

Третата глава е озаглавена „Експериментален методически модул за формиране на компетенции по икономика и предприемачество в обучението по „Технологии и предприемачество“. Тук, както и в уводната част, е представена процедурно-методическата характеристика на изследването – цел, задачи, хипотеза, методика и организация на изследването. Описани са подробно системата от задачи, с които се осъществява експерименталното обу-

чение, както и критериите за оценяване на постиженията на учениците. Представен е моделът, който може да се използва в преподавателската практика на учители и педагози по технологии и предприемачество - лекционен блок (презентации), разговори и дискусии, практически задачи. Разчита се основно на учебни ситуации, които са близки до живота на учениците. Следва подробно представяне на системата от задачи, с които е проведено експерименталното обучение и задачите за контролно-констатиращия етап.

Четвъртата глава е посветена на представяне на резултатите от експерименталното обучение. Те са онагледени с таблици и диаграми и дават количествена и качествена оценка, според представянето на учениците.

Следват описани по-важните изводи от проведеното изследване.

Заклучението и изводите (приносите) дават общата картина на извършената изследователска работа. Източниците на изследване са адекватни на темата на дисертационното изследване и на поставените цели. Научният труд е написан на много добър език и стил. Направен е сполучлив опит да се представят идеи и предложения за бъдеща работа в тази тематична област.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертационния труд могат да се открият следните приносни моменти с теоретичен и научно-приложен характер:

1. Изведени са и са конструирани в табличен вид алгоритми и схеми, стъпки с последователност на обучение, свързани с предприемачеството, адаптирани от чуждестранните образователни системи.

2. Направено е общо проучване на теоретичните и практическите аспекти на проблема, свързан с обучението по предприемачество, адаптирани от чуждестранни образователни системи.

3. Предложен е нов подход за провеждане на обучението по предприемачество на основата на оригинален методически модул за формиране на компетенции по икономика и предприемачество в 6-ти клас по „Технологии и предприемачество”.

4. Разработен и апробиран е модел за установяване на резултатите от обучението по технологии и предприемачество в 6. клас.

5. Предложена е система от теоретико-приложни и практико-приложни задачи за експериментална проверка на приетата идея за формиране на система от компетенции по иконо-

мика и предприемачество в технологичното обучение в средното училище. Това представлява и един от основните приноси в труда.

6. Представени са основните предимства и възможности на методиката, която стои в основата на икономическата подготовка на учениците от прогимназиален етап, на базата на проведените емпирични изследвания.

Работата има потенциал да се надгражда и да се разширява в други класове, а също и в посока към задълбочаване на предмета на изследването.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените общо девет броя публикации, от които една монография и осем статии и доклади в научни списания и сборници от конференции, като свързани с резултатите от проведената изследователска работа, са убедително отражение на приноса на авторката. Те са посветени на различни проблеми от изследването и са успешен опит да се популяризират резултатите. Особено силно впечатление прави монографията, която в цялост отразява идеите от дисертацията.

9. Лично участие на докторантката

Цялостната ми преценка за личния принос на докторантката е изцяло положителна.

10. Автореферат

Авторефератът отразява пълно и коректно съдържанието на дисертационния труд. Изпълнени са всички изисквания на правилниците и напълно обективно отразява основните резултати.

11. Критични забележки и препоръки

Към този дисертационен труд, могат да бъдат направени и някои критични бележки:

1. Предметът, обектът, целта и хипотезата на изследването се нуждаят от уточняване, конкретизиране и синхронизиране помежду им. Например в предмета на изследването се говори за методи, в целта – за възможности, а в хипотезата - за практически упражнения, заложи в съдържанието на обучението.

2. Не се открива ясно и добре формулирана и визуализирана концепция, на основата на която е изградено цялото изследване. Идеите се забелязват, но някак под основния текст, интуитивно вплетени в цялостния труд. Акцентът е поставен основно върху система от задачи, като основа за провеждане на обучението.

3. Използват като синоними „педагогики“, „подходи“, „методики“, „практики“. Нужно е изясняване. Също и на понятията „творчество“ и „креативност“.

4. Нуждае се от правилно и точно изясняване на понятието „модулно-функционалния метод“. Защо метод? Има ли връзка с Общопроизводствената модулно-функционална дидактическа система на трудовото обучение „Труд и творчество“ на проф. Николай Божков?

5. Не е достатъчно прецизно за такъв род изследвания да се използва оценяването и интерпретирането на данни по шестобалната система. Следствие от това е недостатъчно убедителна и статистическата проверка на хипотезата, направена по тези данни.

6. Добре би било изследването да се проведе с брой на участниците близък до представителната извадка за страната.

12. Лични впечатления

Източниците на изследване са адекватни на темата на дисертационното изследване и на поставените цели. Научният труд е написан на много добър език и стил. Нямам никакво съмнение, че трудът е лично дело на авторката.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бих предложил на докторантката да продължи и задълбочи своите изследвания в избраната от нея тематика. Съобразяване с препоръките в рецензиите и становищата на членовете на научното жури е препоръчително.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените критични бележки не намаляват съществено качествата на труда, а преди всичко дават основните насоки за усъвършенстване в бъдещата работа на докторантката.

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и **отговарят на** изискванията на За-

кона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Факултета по педагогика, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Антония Имандиева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението по бит и технологии“, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Антония Имандиева в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по..., Докторска програма „Методика на обучението по бит и технологии“.

28.12. 2019 г.

Рецензент:

(доц. д-р Николай Цанев)